

Resursni paket:

Sveobuhvatni vodič za zaustavljanje nasilja

Impressum

Autorice:

Šejla Bjelopoljak, Adna Sokolović

Urednici:

Nedim Krajišnik, Samid Šarenkapić

Recenzent:

Ivana Zečević

Grafički dizajn:

Sara Bubak, Saša Đorđević

Izdavač:

UNFPA, Sarajevo

Sarajevo
Maj, 2025.

Ovaj Priručnik je izrađen s ciljem jačanja stručne podrške trenera za interventnu obuku za mlade lidere u provođenju aktivnosti i podizanju svijesti posmatrača u sprečavanju pojava oblika nasilja pod nazivom Bystander Intervention Training Manual for Youth Leaders, uz podršku Step by Step organizacije i UNFPA.

Moć posmatrača:

priručnik za trenere u prevenciji nasilja

Impressum

Autorice:

Šejla Bjelopoljak, Adna Sokolović

Urednici:

Nedim Krajišnik, Samid Šarenkapić

Recenzent:

Ivana Zečević

Grafički dizajn:

Sara Bubak, Saša Đorđević

Izdavač:

UNFPA, Sarajevo

Štampa:

Amos Graf d.o.o.

Tiraž:

200 primjeraka

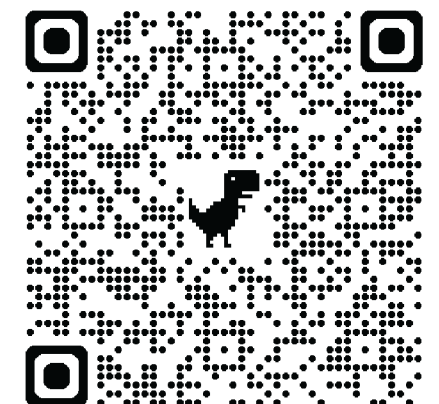
Sarajevo
Maj, 2025.

Opis

- ▶ "Moć posmatrača: priručnik za trenere u prevenciji nasilja" pruža alate i strateške smjernice za trenere koji obučavaju mlade lidere/ke u prevenciji nasilja.
- ▶ Osmišljen je da pomogne posmatračima da pređu iz pasivne uloge u aktivnu ulogu u sprečavanju sukoba.
- ▶ Sadrži sedam detaljno razrađenih poglavlja koja obuhvataju teorijske osnove, prepoznavanje nasilnih situacija i adekvatne reakcije na njih.
- ▶ Priručnik nudi i praktične savjete za izgradnju mreže podrške i za zajedničko djelovanje u borbi protiv nasilja, kako uživo tako i u digitalnom prostoru.
- ▶ Izdanje je namijenjeno široj javnosti kao i stručnjacima, nudeći teorijski okvir za efikasne intervencije u različitim kontekstima nasilja.

Skeniraj me

Za više informacija i pristup punoj verziji publikacije, skenirajte QR kod.

Šta se nalazi unutra

Život posmatrača

Svrha sesije je da učesnici definišu izazove kada nailaze na različite životne situacije i imenuju lične resurse koji im pomažu da se emocionalno iznesu sa stresnim situacijama.

AKTIVNOST 06 Život posmatrača

Za aktivnost 6 pripremiti:

- Papir A4
- Flomastere

Upute: Aktivnost „Život posmatrača“ koristi prirodnu metaforu rijeke kako bi prikazao nečiji životni put. U fazama aktivnosti se predstavljaju različiti i monotonizirajućim životu učesnika, slično rijeci koja teče iz visokog svijeta (planine) do okeana. Duž njenog vijugavog puta, kvalitet i karakter

protoka variraju od mjesta do mjesta, od instance do instance.

Kao uvodna aktivnost služi utvrđivanju starih pozicija učesnika: šta donose sa sobom (izazovi i resurse), na koja pitanja žele odgovoriti tokom obuke i koji resursi im trebaju u aktivnom provođenju aktivnosti u prevenciji i sprečavanju nasilja. Radovi nastali nakon procesa mogu poslužiti pravovremenom informiranju facilitatora koji mogu pružiti psihosocijalnu podršku, odgovoriti na potrebe učesnika.

21

Intervencije u slučajevima zloupotrebe supstanci

Scenario 1:

Tokom noćnog izlaska sa prijateljima, jedna od vaših prijateljica naručuje alkoholno piće iako je maloljetna. Komobar joj donosi piće.

Pitanja:

- Kako se osjećaju ljudi uključeni u ovu situaciju?
- Šta biste učinili da se nadete u ovoj situaciji? Šta ne biste učinili?
- Koje bi moglo biti posljedice vašeg djelovanja/nedjelovanja?
- Kako se mladi mogu pomoći u donošenju odgovornih odluka o konzumaciji alkohola i droga?
- Kako škole i roditelji mogu educirati o opasnostima zloupotrebe opojnih droga?

29

Sadržaj

- Uvod
- Predgovor: Moć posmatrača
- Prije treninga
- 1, 2, 3 — start
- Zelena oaza
- Život posmatrača

- Imenovanjem do rješenja
- Krugovi nasilja
- Intervencija posmatrača
- Agenda
- Linkovi
- Literatura

Embassy of Italy
Sarajevo

Priručnik za građanstvo:

Posmatrač ne mora biti samo posmatrač – načini zaustavljanja nasilja

Impressum

Autorice:

Šejla Bjelopoljak, Adna Sokolović

Urednici:

Nedim Krajišnik, Samid Šarenkapić

Recenzent:

Ivana Zečević

Grafički dizajn:

Sara Bubak, Saša Đorđević

Izdavač:

UNFPA, Sarajevo

Štampa:

Amos Graf d.o.o.

Tiraž:

200 primjeraka

Sarajevo

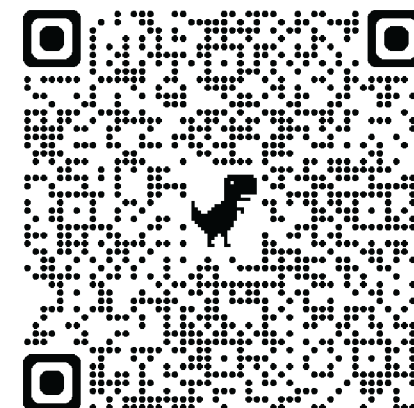
Maj, 2025.

Opis

- "Priručnik za građanstvo: Posmatrač ne mora biti samo posmatrač – načini zaustavljanja nasilja" pruža temeljne metode i strategije koje posmatrači mogu koristiti za sprečavanje nasilja i uznemiravanja.
- Organizovan je u sedam poglavlja, obuhvatajući vrste intervencija, identifikaciju i procjenu situacija, te taktike za efikasno djelovanje.
- Poseban fokus je na emocionalnom blagostanju posmatrača i izgradnji mreže podrške.
- Priručnik također detaljno obrađuje prilagođavanje intervencijskih strategija raznim okruženjima, od škola i radnih mjesta do javnih prostora i digitalnih okruženja, čineći ga dragocjenim resursom za širok spektar korisnika, uključujući obrazovne institucije, nevladine organizacije i širu javnost.

Skeniraj me

Za više informacija i pristup punoj verziji publikacije, skenirajte QR kod.

Šta se nalazi unutra

1. Uvod u intervenciju posmatrača

Sve što je potrebno za trijumf zla jest da dobri ljudi ne čine ništa.
(Edmund Burke)

Šta je gore od uznemiravanja povezanog s lošim identitetom? Kada je u pitanju bilo koja karakteristika, kao što su rasa, boja kože, vjera ili imigracijski status, rodno tražavanje ili seksualna orijentacija, fizička veličina, dob ili invaliditet i slično, gore od slistavanja u javnosti je biti okružen posmatračima koji to vide, ali ne poduzimaju ništa po tom pitanju.

U novijoj historiji svjedočili smo porastu nepoštovanja, uznemiravanja i nasilja iz mržnje. Različite vrste nasilja događaju se u različitim okruženjima, neke su širokih razmjera poput ratova i oružanih sukoba, a neke su malih razmjera i pojedinačno se dešavaju. Prema globalnoj statistici, 2023. godine Celaya u Meksiku je rangirana kao najopasniji grad na svijetu sa stopom ubistava od 109,4 na 100.000 stanovnika. Šest gradova s najvećom stopom ubistava u svijetu nalazi se u Meksiku. Popis ne uključuje zemlje pogođene ratovima i sukobima (WorldAtlas, 2023). U Evropi, najveća stopa ubistava 2021. godine zabilježena je u Latviji i Litvaniji, dok je na globalnom nivou El Salvador tada bio najopasnija zemlja za život po stopi ubistava (Eurostat, 2023). Godine 2022. Azija i Oceanija pokazale su se kao regije u svijetu s najvećim brojem sukoba, s 53 evidentirane krize s elementima nasilja i jednim potpunim ratom (Statista Research Department, 2023). Situacija sa sukobima i ratovima velikih razmjera promijenila se posljednjih godina s ukrajinsko-ruskim,

4.1.2. Intervencija u kontekstu seksualnog uznemiravanja

Intervenciranje u slučaju seksualnog uznemiravanja ključno je za zaštitu žrtve, pružanje podrške i sprečavanje daljnjeg zlostavljanja. Svaki oblik zlostavljanja sa žrtvom nasilja doprinosi tome da sami biramo potrebne i nepotrebne korake. U tekstu niže se nalaze prijedlozi kako riješiti situaciju ako žrtva pristane.

Najvažnije je osigurati sigurnost žrtve. Ako ste trenutno u opasnoj situaciji, nazovite hitnu pomoć ili lokalnu policiju kako biste osigurali brzu akciju.

Primjer: Ako neko s vama podijeli svoje iskustvo seksualnog uznemiravanja, možete reći nešto poput: „Vjerujem ti. Nisi samkama u ovome. Razumijem koliko ti je teško.“

Saslušajte i vjerujte žrtvi. Važno je podržati žrtvu i vjerovati joj. Saslušajte njenu priču bez prosiđivanja i ne sumnjajte u njenu iskrenost. Priča koju dijeli s vama je njena istina.

Primjer: Možete se zapitati: „Šta želiš učiniti? Da li želiš razgovarati s nekim? Da li trebaš pomoći da kontaktiraš nadležne vlasti?“

Potaknite žrtvu da prijavi incident nadležnim tijelima, poput policije ili školskih/poslovnih vlasti. Ako žrtva to želi, možete joj ponuditi pomoć u podnošenju prijave.

Sadržaj

- Uvod u intervenciju posmatrača
- Vrste intervencija posmatrača
- Priznavanje i procjena situacije
- Poduzimanje akcije – svih „5D“ taktika
- Briga o sebi i emocionalno blagostanje posmatrača koji intervenira
- Izgradnja mreže podrške intervencijama posmatrača
- Prilagođavanje strategija intervencije posmatrača raznim okruženjima
- Literatura

Moć posmatrača:

10 situacija nasilja gdje tvoja reakcija mijenja sve

Impressum

Autorice:

Šejla Bjelopoljak, Adna Sokolović

Urednici:

Nedim Krajišnik, Samid Šarenkapić

Recenzent:

Ivana Zečević

Grafički dizajn:

Sara Bubak, Saša Đorđević

Izdavač:

UNFPA, Sarajevo

Štampa:

Amos Graf d.o.o.

Tiraž:

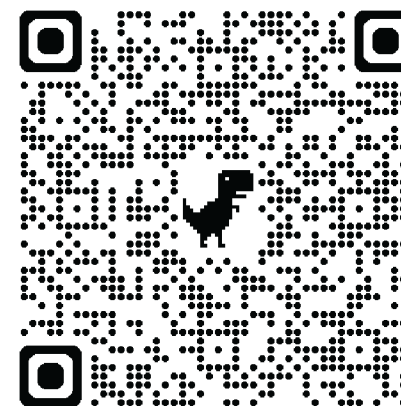
200 primjeraka

Sarajevo

Maj, 2025.

Skeniraj me

Za više informacija i pristup punoj verziji publikacije, skenirajte QR kod.

Šta se nalazi unutra

Intervencija u slučaju vršnjačkog nasilja

Prema Rječniku psihologije Američkog udruženja psihologa (APA), „bullying je oblik agresivnog ponašanja u kojem neko namjerno i konstantno nanosi drugoj osobi povredu ili nelagodu. Bullying može biti u obliku fizičkog kontakta, riječi ili suptilnih radnji. Zlostavljana osoba obično ima problema s odbranom same sebe i ne čini ništa da „uzvrati“ bullying. Cyberbullying je verbalno prijetnje ili uznemirujuće ponaša-nje koje se provodi putem elektroničke tehnologije, kao što su mobilni telefoni, email, društveni mediji ili tekstualne poruke“.

Psiholog Olweus predlaže da škole urade sljedeće da bi program intervencije protiv nasilnog ponašanja bio uspješan:

- Povjere primarnu odgovornost za rješavanje problema odraslima u školi, a ne roditeljima ili učenicima.
- Projiciraju jasan moralni stav protiv zlostavljanja.
- Uključe komponente orijentirane na sisteme i komponente orijentirane na pojedinca.
- Postave dugoročne i kratkoročne ciljeve.
- Ciljaju cijelu školsku populaciju, a ne samo nekoliko problematičnih učenika.
- Neka program postane trajna komponenta školskog okruženja, a ne privremeni popravni program.
- Provedu strategije koje imaju pozitivan efekt na učenike i školsku klimu koje nadilaze problem nasilnog ponašanja.

Scenarij 1:

Učenik osnovne škole svakodnevno je izložen fizičkom nasilju od strane starijeg učenika. Stariji učenik ga udara i tjera ga da mu da džeparac. Žrtva se boji prijaviti nasilje jer se boji osвете i izolacije od vršnjaka.

Predložene intervencije posmatrača:

1. **Odvratiti pažnju:** Sljedeći put kada se nadete kao posmatrač, pridite žrtvi. Ako ste učenik, pitajte ga: „Možeš li doći i pomoći mi oko zadatka? Štaviše mi treba pomoć“ ili „Hej, znaš li slučajno gdje mogu pronaći materijal za naredni čas? Hoćeš li biti ljubazan da podeli sa mnom i pomogneš mi da ga pronađem?“ ili „Pogledaj ovaj video koji sam upravo odgledao! Super je!“ Ako ste nastavnik, recite: „Učenici, šta mislite o tome da danas odžimo čas van škole?“ ili „Hej, svaka tri do si mjesi dan predopredu tu knjigu, sjajna je, da li ti je pročitao?“ Ako ste roditelj, pokušajte ovako: „Možete li mi pokazati put do sportske chorane. Tamo me čeka moja kć.“
2. **Delegirati:** Potražite pomoć odraslih ako ste učenik (od nastavnika, pedagoga, psihologa, uprave škole ili roditelja). Ako ste roditelj, svakako potražite pomoć uprave škole i pedagoško-psihološke službe. Razmislite o uključivanju državnih institucija, ako je potrebno, poput socijalnih službi.
3. **Dokumentirati:** Napravite sliku/video koji možete koristiti kao dokaz situacije i koristite sliku/video samo kao takvog! Zapišite ko je sve bio prisutan u situaciji kao drug posmatrač - oni mogu biti svjedoci.
4. **Odgoditi:** Za odgovor možete pitati/reći: „Šta se događa? Kako se osjećate? Što mogu učiniti za tebe?“ ili „Mogu li ti donijeti nešto, hranu ili vodu? Da li je u redu ako dovedem nekoga u pomoć?“
5. **Usmjeriti:** Ako je dovoljno sigurno za žrtvu i vas, pokušajte se suočiti s počiniteljem. Recite: „Svjedočim ovome po drugi put. To što radiš nije u redu. Povredješ ga i ovo mora prestati.“

Scenarij 1:

U javnom prijevozu muškarac neprikladno dodiruje ženu ispred sebe. Primjećujete da je ona toga svjesna, ali izgleda uplašeno reagirati na to u javnosti.

1. **Odvratiti pažnju:** Pridite ženi i pretvarajte se da je poznajete. Recite: „Zdravo, nismo se vidjeli toliko dugo. Kako si?“
2. **Delegirati:** Zamolite osobu pored sebe da reagira objašnjavajući da se ne osjećate dovoljno sigurno da to učinite.
3. **Dokumentirati:** Slikajte nasilnika. Ako je previle „ogledno“ i bojite se daljnje eskalacije, napišite opis nasilnika, u koje vrijeme se to dogodilo i u kojem brolju vozio. Pokušajte zapisati što više informacija. Možete ih ponuditi žrtvi kao informacije koje treba odnijeti vlastima.
4. **Odgoditi:** Pokušajte stati između zlostavljača i žrtve. Pitajte žrtvu da li je dobro, šta bi htjela učiniti i da li bi željela reagirati na određeni način.
5. **Usmjeriti:** Budite glasni o tome šta se događa ako se žrtva slaže s tim. Recite: „Ono što radite je seksualno uznemiravanje, gospodine, ako odmah ne prestanete, pozvat ću policiju.“

Scenarij 2:

Grupa prijatelja s kojima ste na školskom odmoru šalje eksplicitne i neželjene poruke dječaku s kojim idete u razred. On sjedi na stepenicama sam, vidno uznujan.

1. **Odvratiti pažnju:** Pronađite nešto što će zanimati vaše prijatelje više od uznemiravanja dječaka, poput videa ili vruće teme o vašoj omiljenoj poznatoj osobi.
2. **Delegirati:** Pridite najboljem dječakovom prijatelju i zamolite ga za pomoć. Napravite strategiju kako pristupiti situaciji – može se intervenirati direktno kod zlostavljača, a neko može ponuditi pomoć dječaku. Uključite odrasle (nastavnike, pedagoge ili psihologe) ako se žrtva s time slaže.
3. **Dokumentirati:** Diskretno slikajte zadnji zlostavljača, pazite da je identitet žrtve zaštićen. Koristite ovaj materijal samo za traženje dodatne pomoći i kao dokaz. Zamolite žrtvu da zadrži snimke zaslona poruka kao dokaz.
4. **Odgoditi:** Pričakajte da dođete kući i tražite pomoć od roditelja, a istovremeno zaštitite identitet žrtve.
5. **Usmjeriti:** Suočite se s prijateljima. Navedite svoje vrijednosti i granice. Recite: „Koliko se sjećam, vrijednost naše grupe je poštovanje. Ovo što radite nije pokazivanje poštovanja prema drugim učenicima i učenicima iz razreda. To je oblik zlostavljanja. Nisam siguran želim li ostati u takvom okruženju i mislim da bih ovo mogao prijaviti upravi naše škole.“

Embassy of Italy
Sarajevo

